

Norges Bank
Postboks 1179 Sentrum
0107 OSLO

Deres ref.:

Vår ref.:
18/10799-63 / KJD

Dato:
17.12.2019

Observasjon av Leonardo i 2019

I desember 2016 tilrådte Etikkrådet å utelukke selskapet Leonardo SpA fra Statens pensjonsfond utland på grunn av risikoen for grov korrupsjon. Selskapet hadde vært involvert i alvorlige korrupsjonssaker i fire land som skal ha funnet sted fra 2009 til 2014. Samtlige korrupsjonsanklager gikk ut på at selskapet hadde betalt bestikkelser til offentlige tjenestemenn via agenter. Rådet mente at selskapet ikke hadde godtgjort i tilstrekkelig grad at det hadde målrettede interne korrupsjonsforebyggende prosedyrer som var gjennomført effektivt i virksomheten. Det avgjørende for rådet var Leonardos agentbruk og hvordan selskapet håndterte denne risikoen.

Norges Bank besluttet 5. mai 2017 å sette Leonardo til observasjon ettersom banken mente at selskapets tiltak mot korrupsjon ga tilstrekkelig grunn til å observere utviklingen fremover i tid. Rådet har i 2019 fulgt med på hvordan selskapet arbeider med utvikling og gjennomføring av sitt program for korrupsjonsbekjempelse. Rådet har også fulgt med på om det har dukket opp påstander om nye tilfeller av korrupsjon.

Rådet har hatt møte med Leonardo i september 2019, og selskapet har både i for- og etterkant kommet med skriftlige svar på spørsmål fra Etikkrådet, samt oversendt diverse dokumenter.

Dette er rådets andre årlige rapport om saken til Norges Bank.

Sentrale hendelser siden forrige observasjonsrapport ble avgitt i 2018

Korrupsjonsanklagene i India:

I slutten av mai 2019 ble tidligere styreleder og CEO i Leonardo og CEO i AgustaWestland endelig frikjent i italiensk høyesterett for forholdene i India.¹ Rettsprosessene i India knyttet til samme sak pågår imidlertid fremdeles. I tillegg til korrupsjonsanklagene som etterforskes av *Central Bureau of Investigation* (CBI), er det også parallelle prosesser knyttet til hvitvaskingsanklager som etterforskes av indiske *Enforcement Directorate* (ED). Det er tatt ut siktelse mot flere personer og virksomheter i saken, inkludert Leonardo og AgustaWestland. Representanter for sistnevnte selskap deltok på en rettslig høring i New Delhi i slutten av mai 2018. Siden april 2018 har Leonardo gjennom det italienske rettssystemet forsøkt å få avvist videre innkallinger fra indiske myndigheter og har begrunnet dette med at selskapet ikke kan straffeforfølges to ganger for samme forhold. Disse anmodningene har hittil blitt avvist av italienske domstoler, senest i begynnelsen av juli 2019.²

Andre forhold:

Etter det Etikkrådet kjenner til, er etterforskningene og rettsprosessene knyttet til korrupsjonsanklagene i forbindelse med salget av et AW101-helikopter til det indonesiske luftforsvaret og åtte AW159-helikoptre til den sørkoreanske marinen fremdeles ikke avsluttet. Etikkrådet har ikke funnet offentlig informasjon om at Leonardo er omfattet av disse etterforskningene, og selskapet har opplyst at det hittil ikke har blitt kontaktet av indonesiske eller sørkoreanske påtalemyndigheter i denne forbindelse.³

Selskapets anti-korrupsjonsarbeid siden 2018

I den opprinnelige tilrådingen fra desember 2016 trakk rådet frem kartlegging og vurdering av korrupsjonsrisiko, antikorrupsjonsopplæring, varsling og agentbruk som de største risikofaktorene for Leonardo. Rådet har derfor hatt et spesielt fokus på disse områdene i observasjonen av selskapet.

*Korrupsjonsrisikovurderinger:*⁴

I observasjonsrapporten for 2018 bemerket rådet at det fremdeles var uklart hvilken plass korrupsjonsrisiko har i selskapets overordnede risikoarbeid, hvordan vurdering av korrupsjonsrisiko gjennomføres i selskapet, og hvordan arbeidsdelingen mellom risikostyringsenheten (*Risk Management Unit* - RMU) og den nye antikorrupsjonsenheten (*Anti-Corruption Unit* – ACU) vil fungere på dette området.

Leonardo har nå opplyst at det siden februar i 2019 har satt i gang en egen prosess for identifisering, vurdering og oppfølging av korrupsjonsrisiko (*Anti-Corruption Risk Assessment* – ACRA) som en integrert del av den overordnede risikokartleggingsprosessen. Det er meningen at også ACRA skal gjennomføres på årlig basis.

Opplegget for ACRA-prosessen har blitt utviklet i samarbeid mellom RMU og ACU, og begge enhetene har stilt med ressurser (henholdsvis 16 og 5) gjennom hele prosessen som har vart frem til september 2019. Prosessen har omfattet til sammen 112 intervjuer med 164

---

¹ Reuters, 22. mai 2019: *Italy court acquits two ex-Leonardo bosses in India corruption case*, <https://www.reuters.com/article/india-leonardo-helicopters-trial/update-1-italy-court-acquits-two-ex-leonardo-bosses-in-india-corruption-case-idUSL5N22Y5WJ>.

² Møte med Leonardo 19. september 2019. Leonardo Half-Year Financial Report at 30 June 2019, s. 40-41, <https://www.leonardocompany.com/documents/20142/6631718/Half+year+financial+report+30+June+2019+With+opinion.pdf/62769248-3eb5-5409-ad57-d2e5a2e427af?t=1564749748824>.

³ Møte med Leonardo 19. september 2019.

⁴ Møte med Leonardo 19. september 2019. Brev fra Leonardo til Etikkrådet av 22. november 2019.

såkalte «prosesseiere» (*Process Owners*) og «risikoeiere» (*Risk Owners*) i de forskjellige delene av selskapet og har resultert i en prioritert liste med 24 overordnede korrupsjonsrisikoområder. De tre viktigste er vurdert til å være (i) forhandling og utforming av kontrakter, (ii) håndtering av utgifter til gaver, bevertning og underholdning og (iii) håndtering av relasjoner til offentlige myndigheter. De mest sentrale avbøtende tiltakene som selskapet trekker frem i denne forbindelse, er oppdatering av relevante prosedyrer og opplæring/informasjonsiltak. RMU og ACU har også ansvar for den videre oppfølgingen av disse risikoområdene og rapportering.

Etikkrådet har imidlertid ikke fått nærmere informasjon om hvordan risikovurderingene «skreddersys» for de enkelte land hvor selskapet har forretningsvirksomhet, herunder for de aktuelle forretningsområdene og tilhørende prosesser, og hva som er de viktigste kontrolltiltakene. Ifølge Leonardo vil et eget opplegg for risikovurderinger på landnivå og for de enkelte forretningsområdene bli introdusert i ACRA-prosessen for 2020.

Opplæring i antikorrupsjon.⁵

I observasjonsrapporten for 2018 påpekte rådet at det ennå ikke hadde mottatt tilstrekkelig dokumentasjon av Leonardos opplæring i antikorrupsjon til å kunne foreta en nærmere vurdering av om denne tilfredsstillende grunnleggende krav og inneholder de elementene som er naturlig å forvente i henhold til best praksis. I løpet av det siste året har Leonardo slutført prosessen med å utarbeide nye programmer for opplæring i antikorrupsjon for alle ansatte, ledere og selskapets tredjeparter. Treningsprogrammene for ansatte og tredjeparter er lagt opp som online-kurs, utviklet i samarbeid med konsulentselskapet TRACE. Fra Leonardos side har representanter for ACU, *Compliance* og HR-avdelingen (*People, Organization and Transformation department*) bidratt med å tilpasse programmene til selskapets risikobilde. I tillegg til generell informasjon om korrupsjon og korrupsjonsbekjempelse, herunder selskapets regelverk og systemer, inneholder programmet for de ansatte og tredjeparter også flere konkrete «case» fra forskjellige prosesser hvor korrupsjonsrisikoen anses for å være høyest. Foreløpig er kursene på italiensk og engelsk, men man har planer om å oversette til flere språk i fremtiden. I møte med selskapet har Etikkrådet fått en demonstrasjon av kurset for tredjeparter og også fått anledning til å se nærmere på innholdet i de konkrete casene.

Etter planen skal alle tredjeparter (kommersielle rådgivere, salgsagenter og lobbyister) ha fullført online-kurset innen utgangen av 2019, mens de ansatte skal ha gjennomført kurset innen midten av 2020. Etikkrådet har imidlertid ikke fått informasjon om at selskapet også har planer om å gjennomføre enda mer tilpasset opplæring i form av klasseromsundervisning for utvalgte forretningsområder, prosesser og ansatte.

Leonardo opplyste ellers at opplæring av ledere i den sentrale organisasjonen, i divisjonene, i datterselskapene og i representasjonskontorene samt av «høyrisikopersonell» ville finne sted i forbindelse med det årlige «Compliance Council» i oktober. Under disse samlingene ville et utvalg av deltagerne – med utgangspunkt i definerte risikoområder og deres roller i divisjonene – blant annet delta i simuleringer av realistiske case.

Varsling.⁶

I observasjonsrapporten for 2018 stilte Etikkrådet spørsmål ved at det ikke hadde blitt rapportert om ett eneste tilfelle av krav om bestikkelser rettet mot selskapets ansatte siden *varslingstjenesten* ble introdusert i mars 2015, spesielt i lys av at selskapet opererer i en rekke land som kommer svært dårlig ut på internasjonale korrupsjonsindekser. Det ble også påpekt i

---

⁵ Møte med Leonardo 19. september 2019. Leonardo kunne ikke dele selve opplæringsmaterialet med Etikkrådet med henvisning til at dette i henhold til kontrakten med TRACE er beskyttet av opphavsrettsbestemmelser.

⁶ Brev fra Leonardo til Etikkrådet av 21. juni 2019 og møte med Leonardo 19. september 2019. Brev fra Leonardo til Etikkrådet av 22. november 2019.

rapporten at det ikke fremgikk tydelig av selskapets retningslinjer for varsling at ansatte også skal rapportere alle anmodninger om å motta bestikkelser (*solicitation of bribes*). Til det siste har Leonardo i ettertid gjort oppmerksom på at krav om bestikkelser er eksplisitt nevnt som varslingsgrunn i omtalen av varslingsordningen på selskapets hjemmeside. Selskapet har videre opplyst at dette også er en del av kampanjen for å øke de ansattes bevissthet omkring varslingsordningen. Kampanjen har blitt gjennomført som en del av selskapets nye opplæringsprogrammer i antikorrupsjon. Videre opplyser Leonardo at en ny varslingsplattform vil bli operativ fra desember 2019. Samtidig med lanseringen av denne nye plattformen er selskapet også i gang med å designe en informasjonskampanje og et eget online-kurs til alle ansatte i virksomheten.

I 2018 mottok Leonardo 68 varslingsrapporter, hvorav 24 dreide seg om saker som knyttet ansatte i selskapet og tredjeparter til korrupsjonsanklager. Internrevisjonen i selskapet (*Group Internal Audit – GIA*) undersøkte anklagene i de sistnevnte rapportene. I møtet med Leonardo fikk Etikkrådet en gjennomgang av hvordan to av disse rapportene ble etterforsket og håndtert. GIA hadde ikke funnet bevis som bekreftet korrupsjonsanklagene, men var i stand til å verifisere andre brudd på selskapets etiske retningslinjer, som interessekonflikter og brudd på anskaffelsesprosedyrene. I begge sakene ble utfallet at de involverte i selskapet ble sagt opp, og selskapet er også i prosess med å avslutte kontraktsforholdet med leverandøren som var involvert i den ene av sakene. Leonardo samarbeider også med den italienske påtalemyndigheten som har startet etterforskning av de to sakene. I følge Leonardo har sakene også ført til en forbedring og styrking av relevante internkontrolltiltak i hele virksomheten.

Internrevisjonens varslingsenhet (*Management Audit & Whistleblowing unit*) har det operative hovedansvaret i selskapet for nærmere etterforskning av varsler. Enheten ble opprettet i 2015 med tre ansatte, og dette tallet ble økt til seks i 2018. De ansatte har i første rekke juridisk og økonomisk bakgrunn. I denne forbindelse ble det vist til at man også trekker på ressurser med granskningskompetanse fra sikkerhetsavdelingen (*Security department*). ACU blir også involvert i vurderingen av tips som angår deres kompetanseområde, og ved behov engasjerer selskapet også ekstern granskningskompetanse.

*Agentbruk:*⁷

Leonardos agentbruk ble også i observasjonsrapporten for 2018 trukket frem som et område med betydelig korrupsjonsrisiko. Selskapet bekreftet i møtet at målet om å redusere antall agenter står fast. Dette gjelder også for antall kontrakter, ettersom flere agenter har mer enn én kontrakt med selskapet. Per 30. juni 2019 hadde selskapet til sammen 209 kontrakter med 148 kommersielle rådgivere, salgsagenter, lobbyister m.m. Målet er å redusere antallet tredjeparter med 5 % innen 1. kvartal 2020, og deretter med ytterligere 5 % innen 1. kvartal 2021. For kontraktene er de samme målene henholdsvis 10 % og 10 %. Ifølge selskapet er det viktigste virkemiddelet for å redusere disse tallene fremdeles å etablere nye landkontorer eller datterselskaper i viktige markeder. Selskapet har i denne forbindelse bekreftet at målet som ble presentert i 2018 om å opprette landkontorer i til sammen 24 land over hele kloden innen 2022, fremdeles står fast. Hittil har man fått operative landkontorer eller datterselskaper i seks av disse landene. I tillegg er selskapet opptatt av fornyelse – i løpet av de siste 2-3 årene har man derfor skiftet ut ca. 1/3 av tredjepartene.

Leonardo er samtidig tydelig på at det er vanskelig å kutte ut bruken av tredjeparter fullstendig. Anskaffelser er ofte omfattende og kompliserte, tar flere år, og involverer mange forskjellige interessenter på kundesiden. Selve anbudskonkurransen vil ofte kunne være siste ledd i en lang prosess. Selskapet må derfor legge ned et stort arbeid i å forstå kundens behov, og dette vil i en del tilfeller nødvendiggjøre bruk av ekstern kompetanse i form av rådgivere

---

⁷ Brev fra Leonardo til Etikkrådet av 21. juni 2019. Møte med Leonardo 19. september 2019. Brev fra Leonardo til Etikkrådet av 22. november 2019.

og agenter. Behovet er spesielt stort i fremvoksende markeder, og har også økt som følge av selskapets økte satsning utenfor Europa og innenfor sivil sektor de siste par årene.

I erkjennelsen av at det knytter seg en ikke ubetydelig korrupsjonsrisiko til bruk av tredjeparter, understreker derfor Leonardo at de bruker mye ressurser på å redusere denne risikoen så mye som mulig. Sentralt i dette arbeidet er bakgrunnsundersøkelsene som enheten for *Business Compliance i Legal, Corporate Affairs, Compliance, Criminal Law and Anti-corruption department* gjennomfører ved inngåelse av avtaler med tredjeparter, og den løpende monitoreringen av disse etter at avtalen er inngått. Leonardo viser til at det blant annet har introdusert en ny risikovurderingsmetodologi i forbindelse med en revisjon i oktober 2018 av selskapets interne retningslinjer for slike undersøkelser. Her er det flere ufravelige krav som må oppfylles for at kontrakten skal kunne godkjennes, blant annet må selskapet kunne få bekreftet hvem som er den reelle eieren av selskapet det inngås kontrakt med, og indirekte, unormale eller ikke-transparente metoder for utbetaling eller fakturering er også avslagsgrunn. I henhold til de oppdaterte retningslinjene må både lederen for *Business Compliance (Senior Compliance Officer – SCO)* og lederen for ACU nå utarbeide en skriftlig vurdering av kontrakter med alle tredjeparter som anses for å representere 'høy' risiko. Utarbeidelsen av de to vurderingene er et obligatorisk steg i prosessen for bakgrunnsundersøkelser, og må tas i betraktning i vurderingsprosessen. Hvis risikoanalysen avdekker en 'uakseptabel' risiko, vil prosessen bli stanset, og den aktuelle kontrakten kan ikke signeres. I møtet med Leonardo fikk Etikkrådet også en gjennomgang av undersøkelsene som er gjennomført, og dokumentasjonen som er innhentet, i forbindelse med inngåelsen av en spesifikk kontrakt med en strategisk kommersiell rådgiver.

Det store flertallet av tredjepartene er salgsgenter (*Sales Promoters*) som i første rekke blir lønnet gjennom suksesshonorarer. Etersom denne typen honorarer generelt er forbundet med en ganske høy korrupsjonsrisiko, opplyser selskapet at det har iverksatt flere tiltak for å forsøke å redusere denne risikoen så mye som mulig. Noe av det viktigste er grundig kontroll og strenge krav til dokumentasjon for å sikre at agentenes utbetalingskrav er legitime. For å gjøre kontrollen lettere blir honoraret også normalt utbetalt i flere omganger underveis (*pro rata*). Det er også innført maksimumsgrenser – både prosentmessige og beløpsmessige – for honorarene. Selskapet har delt disse grenseverdiene med Etikkrådet. I tillegg til disse kontrolltiltakene er Leonardo også av den oppfatning at opplæringen i antikorrupsjon som alle tredjeparter nå må gjennomføre, også bidrar til å redusere korrupsjonsrisikoen.

*Leonardos antikorrupsjonssystem og ACUs rolle:*⁸

I 2018 var Leonardo gjennom en større prosess for å sertifisere sitt antikorrupsjonssystem i henhold til den nye ISO-standarden på anti-korrupsjon – ISO 37001:2016. Sentralt i dette arbeidet har vært opprettelsen av ACU og utarbeidelsen av et helhetlig opplegg for selskapets antikorrupsjonstiltak. Dette er reflektert i dokumentet «The anti-corruption system of Leonardo S.p.A.» fra mai 2018 (ACS), som Etikkrådet har fått en kopi av. Så langt rådet kan se, inneholder dette dokumentet i stor grad de elementene ISO-standarden stiller krav om.

ACU ble opprettet i midten av juni 2018 og har foreløpig en bemanning på seks. Lederen for enheten er rekruttert fra en annen enhet i samme avdeling, mens de fem øvrige medarbeiderne er rekruttert eksternt. Disse har i første rekke juridisk bakgrunn, men man har også blant annet rekruttert en medarbeider med risikostyrings- og granskningskompetanse fra et konsultentselskap. Hovedformålet til enheten er å overvåke implementeringen av selskapets antikorrupsjonssystem og å koordinere antikorrupsjonsarbeidet i Leonardo. Samtidig synes det klart at ACU også har en mer operativ rolle innenfor risikovurderinger, opplæring, håndtering av varsler og bakgrunnsundersøkelser. I denne forbindelse påpeker Leonardo at det totalt er ca. 50 ressurser i selskapet som jobber med antikorrupsjon på forskjellig vis, og at bemanningen i ACU ikke kan ses isolert fra disse øvrige ressursene. Lederen for ACU

---

⁸ Brev fra Leonardo til Etikkrådet av 21. juni 2019; Møte med Leonardo 19. september 2019.

presenterer både planen for selskapets antikorrupsjonsarbeid og rapporter om gjennomføringen av dette arbeidet direkte for styret i Leonardo. Samtidig som enheten rapporterer funksjonelt til leder for styret, er den imidlertid underlagt *Group General Counsel* i linjen.

Etikkrådets vurdering

Etikkrådet anbefalte i 2016 å utelukke Leonardo fordi selskapet ikke hadde godtgjort at det arbeidet effektivt for å forhindre korrupsjon til tross for at selskapet var involvert i korrupsjonsetterforskninger i flere land, og til tross for den betydelige korrupsjonsrisikoen i sektorer og land der selskapet opererte. Utgangspunktet til Etikkrådet var altså de pågående korrupsjonsetterforskningene, mens vurderingen av korrupsjonsrisikoen først og fremst knyttet seg til selskapets etterlevelsessystemer.

I observasjonsrapporten for 2018 konkluderte Etikkrådet med at Leonardo hadde godtgjort at det på flere sentrale områder har forbedret sitt apparat for å forebygge, avdekke og håndtere korrupsjon siden observasjonen ble igangsatt. Dette inntrykket har også blitt bekreftet i 2019.

I forbindelse med observasjonen for 2018 påpekte rådet at det fremdeles var uklart hvilken plass korrupsjonsrisiko har i Leonardos overordnede risikoarbeid, og hvordan slike risikovurderinger gjennomføres i selskapet. Rådet har derfor merket seg at selskapet nå har fått på plass et eget opplegg for identifisering, vurdering og oppfølging av korrupsjonsrisiko, og at dette også vil bli introdusert på landnivå og for de enkelte forretningsområdene i forbindelse med ACRA-prosessen for 2020.

Når det gjelder opplæring i antikorrupsjon, registrerer rådet at Leonardo nå har sluttført arbeidet som ble satt i gang i 2018 med å utarbeide nye programmer for opplæring i antikorrupsjon for alle ansatte, ledere og selskapets tredjeparter. Rådet har spesielt merket seg at selskapet har lagt vekt på å tilpasse programmene til selskapets risikobilde, og at programmene for de ansatte og for spesielt utvalgte fra de forskjellige divisjonene inkluderer case og simuleringer. Rådet har også notert seg at Leonardo nå har fastsatt en tidsplan for når alle de forskjellige gruppene skal ha gjennomført de respektive programmene. Basert på innsynet rådet har fått i deler av kursmaterialet, fremstår dette imidlertid fremdeles som relativt generisk. Som med risikovurderingene synes det derfor å gjenstå noe arbeid med videre tilpasning av opplæringen til forskjellige roller og risikoeksponeringer i selskapet for å være i tråd med bestep praksis.

Den største korrupsjonsrisikoen for Leonardos virksomhet knytter seg antageligvis fremdeles til selskapets bruk av salgsagenter og andre tredjeparter for å fremme salget av selskapets produkter. Samtidig har rådet et klart inntrykk av at selskapet lenge har vært bevisst denne risikoen, og at det også har tatt flere grep for å redusere risikoen. Sentralt i dette arbeidet, slik rådet ser det, er bakgrunnsundersøkelsene og den løpende monitoreringen som *Business Compliance* gjennomfører av tredjeparter. Innsynet som Etikkrådet har fått i dokumentasjonen som er innhentet i forbindelse med en slik undersøkelse, gir også et inntrykk av at disse er grundige. Rådet har videre merket seg at Leonardo har revidert sine interne retningslinjer for slike undersøkelser, slik at man nå har fått på plass et strukturert opplegg for risikovurderinger av tredjeparter og flere ufravelige krav som må oppfylles før en kontrakt kan godkjennes. Andre viktige tiltak etter rådets syn, er planene om ytterligere reduksjoner av tredjeparter og kontrakter frem mot 2021, og den videre prosessen med «insourcing» gjennom etablering av landkontorer eller datterselskaper i de viktigste markedene.

Rådet har også inntrykk av at Leonardo etter hvert har fått på plass et velfungerende apparat for mottak, oppfølging og håndtering av varsler, herunder varsler om mulig korrupsjon. I lys av at selskapet opererer i en rekke land som kommer svært dårlig ut på internasjonale korrupsjonsindekser, synes omfanget av varslinger på korrupsjonsområdet fortsatt å være for begrenset til å avspeile den reelle situasjonen.

I observasjonsbrevet for 2018 gjorde rådet det klart at opprettelsen av en egen antikorrupsjonsenhet (ACU) i selskapet fremstod som et av de mest substansielle grepene Leonardo hadde tatt for å styrke antikorrupsjonsarbeidet siden observasjonen ble innledet, men påpekte samtidig at det foreløpig gjenstod å se hvor sentral ACU ville bli i dette arbeidet. Gjennom dialogen med selskapet i 2019 har rådet fått inntrykk av at ACU har fått en sentral rolle, både i koordineringen av Leonardos antikorrupsjonsarbeid og som et bindeledd mellom organisasjonen og styret i dette arbeidet. Utarbeidelsen av et eget ACS-dokument vitner også om at selskapet legger opp til en helhetlig tilnærming i antikorrupsjonsarbeidet. Samtidig kan det reises spørsmål om enheten har tilstrekkelig uavhengighet i henhold til bestepsaksis, når lederen for ACU er rekruttert internt fra avdelingen enheten er underlagt, og enheten er underlagt Group General Counsel i linjen.

Som ovennevnte gjennomgang viser mener Etikkrådet at det fremdeles er flere forbedringspunkter i Leonardos systemer og rutiner for å forebygge og avdekke korrupsjon. Samtidig har rådet inntrykk av at selskapet har tatt vesentlige grep for å styrke sitt antikorrupsjonsarbeid de seneste årene, og at styret og ledelsen også er opptatt av å fortsette å styrke og videreutvikle dette arbeidet. Dette inntrykket har også blitt bekreftet av selskapets vilje til å dele informasjon og til å samarbeide med Etikkrådet om observasjonen.

Totalt sett mener derfor rådet at det er mye som peker i riktig retning i Leonardos antikorrupsjonsarbeid. Samtidig er mange av forbedringene av ny dato. Det er derfor for tidlig for Etikkrådet å vurdere hvordan selskapet går frem for å oppdatere og videreutvikle systemet etter hvert som det vinner erfaring. Observasjonen bør derfor videreføres inntil videre.

Etikkrådet vil fortsette observasjonen av Leonardos antikorrupsjonsarbeid gjennom dialog med selskapet. Rådet vil også følge med på om det skulle fremkomme informasjon om nye grove tilfeller av korrupsjon i selskapet, og hvordan selskapet responderer på disse.

Med vennlig hilsen

Johan H. Andresen
Leder for Etikkrådet